

מ"ת 33108/01/14 - מדינת ישראל נגד שאקר אברהמים

בתי המשפט

מ"ת 33108-01-14

בבית משפט השלום

בירושלים

בפני: כב' השופט אלכסנדר רון

בעניין: מדינת ישראל

נ ג ד

שאקר אברהמים

נוכחים: בא כח המאשימה עו"ד שרית דרור

המשיב ובא כוחו עו"ד רבאח

מתורגמן בית המשפט

החלטה

1. כללי

החלטה בבקשה למעצר המשיב עד תום ההליכים שהוגשה על בסיס כתב אישום המייחס לו איומים והחזקת סכין. בתמצית הדברים, מייחס כתב האישום למשיב החזקת מספריים, כשלמעשה, אין חולקין, שניתן ללא קשיים יתרים לראותם כנכנסים בגדרו של סעיף 186(א) לחוק העונשין, ואיומים על שוטר בתחנת המשטרה תוך שאמר, כי: "ברצונו לדקור יהודים עם המספריים ושהוא זורק אבנים על רכבים של יהודים".

2. אישור ההגנה לראיות לכאורה

בתחילת הדרך אישר בא כוחו הנכבד של המשיב את דבר קיומן של ראיות לכאורה, ברם, לאחר שלמד מתסקיר מעצר שהוכן בעניין מרשו, שאין שירות המבחן ממליץ על שחרורו לכל חלופת מעצר שהיא, ביקש, למרות הצהרתו האמורה, לשוב ולהתייחס גם למישור הראייתי.

3. למרות האמור: מספר הערות נוספות בהיבט הראייתי

לתפיסתי, לא ראוי לאחר הצהרה כאמור, לשוב לדיון ראייתי, ועם זאת, נכון אני להרחיב מעט ולהתייחס לשתי שאלות משפטיות נלוות שהעלה הסנגור הנכבד: שאלת שכרות המשיב והשלכותיה, נושא שמקורו הן בסעיף 2 של פרק העובדות של כתב האישום והן בתסקיר, ושאלת חוקיות החיפוש על רקע הלכת בן חיים.

4. שכרות המשיב

א. כתב האישום

על פי סעיף 2 לפרק העובדות, "בשעה שהנאשם עשה את דרכו במונית שירות (להלן: "המונית") מתל-אביב לירושלים, שתי שתייה אלכוהולית והחל לעשן ולקלל בתוך המונית. לנוכח התנהגותו וסירובו של הנאשם לחדול ממעשיו, מר פתחאלה עסילה, נהג המונית, עצר במקום ובראותו ניידת משטרה שעברה באופן אקראי, סימן לשוטר ספיר שלמה לזין לעצור ולסייע בידיו".

ב. חומר הראיות

השוטר ספיר שלמה לזין מסר בהודעתו מיום 14.1.2014: "היה נראה שקשה לו לעמוד והוא התנדנד והיה צריך תמיכה שלי, אני משער שהיה מסומם כי לא הריח מאלכוהול אבל לא התנהג בצורה רגילה" [שם, שורות 13-15] ובהמשך: "אני לא שאלתי את החשוד לגבי נושא העישון בניידת, כי התרכזתי בנושא המספריים והתנהגות המסוממת שלו. הוא לא ענה בצורה עניינית" [שם, שורות 26-27]. נהג המונית, פתחאלה עסילה מסר בהודעתו מיום 15.1.2014: "שמתי לב שהוא שתוי. היה לו בקבוק ויסקי עם כוסות, היו לו ריח חזק מהפה וגם נשפך לו אלכוהול באוטו" [שם, שורות 7-8]. גם המשיב, בחקירתו מיום 14.1.2014 כשנשאל אודות שתיית האלכוהול מסר: "2 ליטר וויסקי וארבע בירות... הלכתי ליפן, השתכרתי ועליתי למונית שרות מתחנה מרכזית בתל אביב" [שם, שורות 17-19].

ג. היסוד הנפשי במצבי שכרות - התפתחויות בפסיקה

1. שאלת קיומו של יסוד נפשי במצבי שכרות היוותה נושא עליו נתן לאחרונה בית המשפט

העליון את דעתו בהרחבה:-

עבירות שונות בחוק העונשין דורשות, נוסף על הוכחת המחשבה הפלילית הנדרשת לפי סעיף 20 לחוק, הוכחת מטרה או מניע. עבירות אלו מכונות עבירות מסוג של כוונה מיוחדת או עבירות מטרה... השאלה היא היש לומר, כי דין עבירת התנהגות הכוללת יסוד נפשי של מטרה כדין כל עבירת התנהגות אחרת, ועל כן ניתן יהא להרשיע בה את המבצע השיכור, או שמא דין עבירת התנהגות הכוללת יסוד נפשי של מטרה כדין עבירת תוצאתית הדורשת כוונה ולפיכך אין להרשיעו. שאלה זו מתחדדת נוכח העובדה, כי הגדרתה של מחשבה פלילית בחוק העונשין (סעיף 20) אינה מתייחסת ליסוד הנפשי של מטרה. יש לציין, כי הדעה הרווחת בקרב המלומדים היא שאין ניתן להטיל על המבצע השיכור מרצון ומדעת אחריות בגין עבירות, הדורשות יסוד נפשי של כוונה מיוחדת... לאחר העיון, סבורני כי עמדה זו - בדיון יסודה. כאמור, ביסוד הרחבת האחריות שבסעיף 34ט(ב) ניצבת התפיסה כי יש לייחס למבצע השיכור מדעת ומרצון את האחריות על מכלול הסיכונים שעלול להצמיח מצב השכרות. ואולם, עמדנו על כך כי אין ניתן לייחס לו רצון או כוונה לבצע את העבירה. באופן דומה, סבורני כי אין ניתן לייחס למבצע השיכור רצון בהתקיימותו של המניע להתנהגות או בהשלמת מטרת ההתנהגות, הנדרשות לצורך הרשעה בעבירות מטרה. יהא בכך משום הרחבת יתר של אחריותו, על-ידי הוספת 'שלב אחריות' שמעבר למחשבה הפלילית ה'רגילה', הנובעת מכניסתו ברצון למעגל השכרות, בחינת 'חזקה בריבוע' שאינה צודקת" [רע"פ 6382/11 נאיף קאדריה נ' מדינת ישראל].

ההגנה לא התייחסה לשאלה האם על הפרק עבירות מן הסוג לגביהן תקף האמור לעיל, וכשלעצמי, אינני בטוח לחלוטין שלהלכה האמורה תחולה מלאה בפרשתנו. מכל מקום, השתמע מטיעוניו של הסניגור הנכבד, שבהינתן ואכן היה המשיב שיכור, הרי גם אם מעד, יש מקום לספק בדבר קיומו של יסוד נפשי, וממילא מכרסם ספק זה בעצמת הראיות.

2. ועם זאת, יוטעם, שאפילו חלה הלכת קאדריה הנ"ל בנדון דידן, ברי שהגנת השכרות תעמוד אך ורק למי שהוכחה שכרותו על פי קריטריונים מצטברים שהוגדרו בפסיקה, ופשיטא, שלא כל משיב/נאשם שייתכן והתבשם קודם ביצוע העבירה, צפוי לפטור מאחריות פלילית על בסיס קביעה ששעה שעשה את שעשה, נעדר יסוד נפשי:

תנאי מקדמי לתחולת ההגנה הקבועה בסעיף 34ט(ב) סיפא לחוק הוא,

שעל המערער להראות כי בעת ביצוע העבירות אכן היה נתון ב'מצב של שכרות' כהגדרתו בס"ק (ד). ודוק: לא כל מי ששתה לשכרה נחשב כמי שנמצא ב'מצב של שכרות', ועל מנת להיכנס לד' אמותיה של הגדרה זו, נדרשים להתקיים בנאשם בעת ביצוע העבירה שלושת התנאים המצטברים הבאים:

א. היותו של הנאשם נתון תחת השפעת אלכוהול או סם בעת ביצוע העבירה.

ב. התקיימות אחד מ'שלושה סימפטומים חלופיים': חוסר יכולת של ממש להבין את המעשה, או חוסר יכולת להבין את הפסול במעשה, או חוסר יכולת להימנע מעשיית המעשה..

ג. קשר סיבתי בין החומר המשכר לבין אחד הסימפטומים הנ"ל..

.....

על מנת להכריע בשאלה האם הנאשם הגיע למצב של שכרות ולתנאים המצטברים הנדרשים כדי לשלול את יסודות הכוונה, הציבה הפסיקה שורה של אינדקציות ראייתיות כמו: עדויות לגבי כמויות האלכוהול ששתה הנאשם או לגבי סימני שכרות בנאשם; עדויות מומחים לגבי מצב שכרות הנאשם על פי בדיקת דמו ונתוניו האישיים; פעולות שביצע הנאשם והצהרות שהשמיע במהלך האירוע ובסמוך לפניו ולאחריו; זכרונו של הנאשם את הפרטים הנוגעים לביצוע העבירה... הרף הנדרש בפסיקה לשם הכרה במצב של שכרות הוא רף גבוה - עד אין גבוה - ואנו מוצאים בפסיקה דחייה של טענה לתחולת סייג השכרות והרשעה אפילו בעבירה החמורה של רצח בכוונה תחילה, גם במצבים בהם הוכח 'שרמת שכרותו של המערער היתה גבוהה ועמוקה'. [ע"פ 7164/10 אברהם ג'אן נ' מדינת ישראל; ועיין גם ע"פ 6331/11 יאסר יאשתי נ' מדינת ישראל].

3. כללו של דיון. אכן, עשתה הפסיקה צעד נוסף בהתמודדות עם שאלת היסוד הנפשי של מי שנכנס לגדר של שיכור. אך מכאן ועד למסקנה שכל מי שיש לגביו ראיות חלקיות בכיוון זה, כבפרשתנו, יזכה לטעון להעדר יסוד נפשי, רחוקה הדרך גם עתה. ולכל היותר, ובנסיבות הנדונות, גם זה בספק, יש בכך כדי לכרסם במעט במוצקותן של הראיות לכאורה - לא מעבר לכך.

5. החיפוש בו נמצאה הסכין ו"הלכת בן חיים"

אשר לחיפוש שנעשה בגופו של המשיב לאור הלכת בן חיים אסתפק בכך שאקבע, ראשית, שנותנת הדעת שהיה בהתנהגות המשיב, ככל הנראה, לכאורה, שיכור, כדי לבסס חשד סביר וכדי להצדיק חיפוש, זאת בשל המסוכנות לכאורה הנשקפת מעת לעת מכאלה שזה מצבם; ושנית, בשים לב לעקרון לפיו נדרשת הסכמת החשוד לביצוע החיפוש, שהדיון במישור זה, אינו יכול להתנהל בהתעלמות מהשכרות. טיעון ממנו משתמע, שלא ניתן לבצע חיפוש על שיכור, שהרי אין ביכולתו לתת את הסכמתו לחיפוש, גובל באבסורד. פשיטא לי שלטיעון זה לא ניתן לתת יד: מי שטוען להגנת השכרות, היינו טוען ממנו משתמע שאין כלל ביכולתו להסכים או שלא להסכים לחיפוש, יתקשה לטעון לאי חוקיות החיפוש על פי הלכת בן חיים. זאת, שהרי אין הדעת נותנת, שדווקא על שיכור, שהוא אדם ממנו נשקפת לכאורה סכנה רבה במיוחד בשל כך שאין הוא שולט במעשיו ואין הוא מבין כנדרש את משמעותם, תישלל מהמשטרה האפשרות לביצוע חיפוש על גופו, בשל כך שאין ביכולתו לתת את הסכמתו.

ולאחר כל זאת אציין, שנכונותי לתת את הדעת לטענות ההגנה, היתה למעלה מן הנדרש: כזכור, אישר בא כח המשיב מלכתחילה את דבר קיומן של ראיות לכאורה.

6. עילת המעצר

מקבל אני שביחס למשיב לגביו קיימת תשתית ראייתית כאמור, קיימת עילת מעצר: מי שמחזיק סכין ובפיו איומים כאמור, גלום בו משום איום לשלום הציבור ולבטחונו, ויש בכך כדי להקים עילת מעצר - ראה לעניין זה גם סעיף 21(א)(1)(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (התשנ"ו - 1996).

7. לשאלת חלופת המעצר

לתמונת המצב ביטוי עוד בהחלטתי מיום 19.1.2014. ואולם, נוכח הוראות החוק המחייבות את בית המשפט לשקול חלופת מעצר, ובפרט, בשים לב לכך שעל הפרק משיב כבן 22, שאין לחובתו עבר פלילי קודם, הוזמן בעניינו תסקיר מעצר. תסקיר כאמור מונח על שולחן בית המשפט, ולמרבה הצער, אין בו כדי להוות בסיס לשחרור המשיב לכל חלופת מעצר. במצוות החוק אמנע מציטוט האמור בתסקיר, ועם זאת אתן ביטוי לכך שהמלצתו השלילית אינה מתבססת על שלילתה של חלופת מעצר קונקרטיית שהוצעה לשירות המבחן אלא על

עמדת השירות ביחס למרכיבי אישיותו הבסיסיים של המשיב, צרכיו השיקומיים, לרבות בהיבטי האלכוהול, ומעבר לכך, על התרשמותו הכללית של שירות המבחן מהמשיב, שלמרבה הצער, לא הייתה מן המשופרות. ער אני לבקשת הסנגור הנכבד להוסיף ולשקול חלופת מעצר שהוצעה, ואולם, נוכח העמדה השלילית הבסיסית ביחס למשיב לגופו, ובאשר לא ממוקד הקושי בחלופות המעצר הממשיות אלא במשיב עצמו, על הפרק מצב דברים שלא ישתנה גם לו סברתי להזמין תסקיר נוסף. בנסיבות אלה לא יהא נכון להוסיף ולהטריח את שירות המבחן. למרות כל האמור, בשים לב לגילו של המשיב ולהעדר עבר פלילי קודם, ניתן במהלך הדיונים ביטוי לנכונות בית המשפט לשקול חלופת מעצר, ואולם, אך ורק, חלופה המגובה באזוק אלקטרוני. ברם, לא ניתנה ברכת ההגנה למהלך זה.

8. תמונת המצב הכוללת - הערות לסיכום

לקראת סיכומה של החלטה זו מחויב אני לשוב ולתת ביטוי לבעיות הממשית הגלומה בתמונת המצב: מן הצד האחד משיב צעיר ללא עבר פלילי קודם, השווה במעצר כבר כחודש וחצי, כשאף במבט צופה פני עתיד יש מידה של טעם בהערכת הסנגור הנכבד, שיש מקום לספק האם, ממילא, לא ייגזר על המשיב בסופו של יום עונש שאינו עולה על תקופת שהייתו במעצר. ואולם, מן הצד האחר, בעודני מחויב להתמקד בהיבט המעצרי, בפני בית משפט תמונת מצב קשה: משיב שאחז בידו נשק קר, משיב שהאיומים שנשמעו מפיו, חמורים הם, משיב שככל הנראה נוטה להשתכר, מצב דברים שגם בו גלומה מסוכנות ממשית, ולבסוף, בפני משיב, שגם לדעת שירות המבחן גלומה בו מסוכנות ממשית.

9. תוך שאשוב ואדגיש שער אני למורכבותו של מצב דברים זה, נדרש אני לסופו של יום, למרות הבעייתיות שבדבר, להורות על מעצר המשיב.

10. סוף דבר, המשיב במעצר עד תום ההליכים.

ניתנה היום, א' אדר ב תשע"ד, 03 מרץ 2014, במעמד הצדדים.